

OBSAH.

	Strana
<i>Uvod</i>	5
Kapitola I. <i>Počátky vědy</i> . Stav náboženství řeckého ve čtvrtém století před Kristem. — Pronikání k perské říši přivádí Řeky do styku s novými názory přírodními a seznamuje je s novými systémy náboženskými. — Vojenství, válečné strojnictví a vědecká činnost, podporovaná makedonskými výpravami, vede k založení Alexandrinského musea pro pěstování věd experimenty, pozorováním a mathematickým rozborem. — Toť počátek vědy	17
Kapitola II. <i>Původ křesťanství</i> . — <i>Jeho přeměny po dosažení moci císařské</i> . — <i>Jeho vztahy k vědě</i> . Náboženský stav římské republiky. — Vláda císařů vede k monotheismu. — Křesťanství se rozšíří po celé říši římské. — Okolnosti, za kterých dochází křesťanství císařského	

trůnu, nutí ku spojení s pohanstvím. — Tertullianův popis nauk a života křesťanského. — Politika Konstantinova způsobí rozklad. — Spojení křesťanství s mocí světskou. — Jeho nesmířitelnost s vědou. Zničení alexandrinské knihovny a zákaz filosofie. — Filosofie Augustinova a patristická věda. — Písmo učiněno normou vědy . . .

57

Kapitola III. *Spor o nauku jedynosti božské.* — *První nebo-li jižní reformace.* Egypťané trvají na zavedení kultu P. Marie. V tom jim odporuje Nestor, patriarcha cařihradský; jejich přičiněním u císaře poslán konečně Nestor do vyhnanství a přívrženci jeho rozptýleni. — Předehra k jižní reformaci: Vpád Peršanův a jeho morální výsledky. — Arabská reformace. — Mohamed se dostane do styku s přívrženci Nestorovými. — Přijme a rozšíří jejich učení zavrhnuv ctění Panny Marie, nauku o Trojici a vše, co se přičilo jedynosti boží. — Vyhladí modloslužbu v Arabii a připraví se k boji s říší římskou. — Jeho nástupci dobudou Syrii, Epyptu, Malé Asie, severní Afriky, Španělska a vrazí do Francie. — Jakožto výsledek tohoto konfliktu ustálí se nauka o jedynosti boží ve větší části říše římské. — Pěstování věd bylo obnoveno a

křesťanství pozbylo svých nejslavnějších měst
jako Alexandrie, Karthaginy a především
Jerusalema

96

Kapitola IV. *Obnovení vědy na jihu*. Vlivem Nestorianův a Židů věnují se Arabové pěstování vědy. — Změní své názory o určení člověka a nabudou správného ponětí o složení světa. — Určí velikost země a její podobu. — Chalifové založí velké knihovny a ochraňují každý obor vědy a literatury, založí astronomická observatoria. — Působí na rozvoj věd mathematických, vynaleznou algebru, zlepší geometrii a trigonometrii. — Seberou a přeloží stará mathematická a hvězdářská díla řecká a přijmou induktivní metodu Aristotelovu. — Zřídí mnoho kolejí a přispěním Nestorianů zavedou veřejné školy. — Zavedou arabské číslice a arithmetiku, seznam a názvy hvězd. — Položí základ moderní astronomii a fysice a zlepší zemědělství a průmysl

135

Kapitola V. *Konflikt vzhledem k povaze duše*. — *Nauky o emanaci a absorpci*. Evropské idee o duši. Podobá se tvaru těla. — Filosofické názory Orientalů. Theologie vedská a buddhismus hlásají nauky o emanaci a absorpci. To hájí Aristoteles, ježž následuje alexand-

rinská škola a přirozeně i Židé a Arabové. Jest též ve spisech Erigenových. — Spojitost této nauky s teorií o zachování a korelaci síly. — Paralela mezi počátkem a osudem těla i duše. — Nutnost založení psychologii člověka na srovnávací psychologii. — Averroismus, který se zakládá na těchto faktech, zavádí se do křesťanství prostřednictvím Španěl a Sicilie. — Dějiny potlačování averroismu. — Vzpoura Islamu proti němu. Spory židovských synagog. Jeho zničení předsevzaté papežstvím. — Zavedení inkvisice ve Španělech. Hrozná pronásledování a jejich výsledky. — Vypuzení Židův a Maurů. — Porážka averroismu v Evropě. — Rozhodné jednání posledního vatikánského sněmu . .

155

Kapitola VI. *Konflikt o povaze světa*. Biblický názor o světě: země jest plochá rovina, umístění nebe a pekla. — Vědecký názor: země jest koule; určování její velikosti; její postavení v systému slunečním a vztahy k němu. — Tři velké plavby. — Kolumbus, De Gama, Magellan. — Plavba kolem země. — Stanoví se zakřivení země měřením stupně a kyvadlem. Objevy Koperníkovy. — Vynalezení dalekohledu. — Galileo před inkvisicí. Jeho trest. — Vítězství nad církví. — Pokusy

stanoviti rozměry sluneční soustavy. — Určení parallaxy slunce při přechodu Venuše. — Nepatrnost země a člověka. — Idee o rozměrech všehomíra. — Parallaxy hvězd. — Mnohost světů dle Giordana Bruna. — Bruno uvězněn a zavražděn inkvisicí . . .

193

Kapitola VII. *Spor o věk země*. Názory Písma, že země jest jenom šest tisíc let stará a že byla stvořena za týden. — Patristická chronologie založená na věku patriarchů. — Nesnáze povstávající z rozmanitých mínění v rozmanitých překladech bible. — Legenda o potopě. — Zalidnění země. — Věž babylonská; zmatení jazyků. Původní jazyk. — Objev Cassiniho o sploštění planety Jupitera. — Důkaz Newtonův o sploštění země. — Dedukce, že útvar země byl způsoben mechanickými příčinami. — Potvrzení toho geologickými objevy v skalách povstalých z vody a živočišnými zbytky. — Nutnost připustiti ohromně dlouhé periody časové. — Nemístnost křesťanské nauky o stvoření, místo nauky o evoluci. — Objevy o věku člověka. — Míra času a prostoru světa jest nekonečná. — Obmezení, s jakými byly diskuse o věku země provedeny

227

Kapitola VIII. *Konflikt o kritérium pravdy*. Stará

filosofie prohlašuje, že člověk nemá prostředků ku zjištění pravdy. — Rozdílnost víry se vzrůstá mezi prvními křesťany. — Bezvýsledný pokus napravit to svoláváním církevních sněmů. — Důkazy prováděné zázraky a ordaliemi. — Papežství se uchýlí k ušní zpovědi a inkvisici. — Krutostmi chce potlačit různost mínění. — Výsledek objevení Justinianových Pandekt a vývoj kanonického práva o povaze důkazů. — Důkazy se stávají vědecktějšími. — Reformace stanoví práva individuálního úsudku. — Katolicismus tvrdí, že kritérium pravdy nalézá se v církvi. — Omezuje četbu knih indexem zvaným »expurgatorius« a poráží neshodná mínění podobnými prostředky jako jest noc bartolomějská. — Zkoušení authenticity Pentateuchu jakožto kritéria protestantů. — Podezřelá povaha těchto knih. — Pro vědu jeví se kritérium pravdy v objevech přírodních; pro protestanta v Písmu, pro katolíka v neomylnosti papežské

Kapitola IX. *Spor o řízení všehomíra.* Jsou dva názory o řízení světa: 1. prozřetelností, 2. zákonem. Onen názor zastává kněžstvo. Nárys o zavedení druhého. — Kepler objeví zákony, kterými se řídí sluneční sou-

stava. — Jeho díla jsou denuncována pa-
pežskou autoritou. — Založení mechanické
filosofie od Leonarda de Vinci. — Galileo
objeví základní zákony dynamiky. — Newton
aplikuje je na pohyby nebeských těles a
dokáže, že soustava sluneční se řídí mathe-
matickou nutností. — Herschel rozšíří tento
úsudek na vesmír. — Nebulární hypotézy.
— Theologické námitky proti nim. — Dů-
kazy o vládě zákonů v konstrukci země a
ve vývoji živočichů a rostlin. — Povstaly
evolucí, nikoli stvořením. — Vláda zákonů
jest dokázána historickým trváním lidské
společnosti a v případě individua. --- Čá-
stečné přijetí tohoto názoru některými re-
formovanými církvemi

281

Kapitola X. *Římské křesťanství a moderní civi-
lisace.* Po více než tisíc let mělo římské kře-
stianství dozor nad vzdělaností Evropy a jest
zodpovědné za jeho výsledek. — Výsledek
se jeví ve stavu města Říma za doby reformace
a ve stavu Evropy, pokud se týká společen-
ského a rodinného života. — Evroptští náro-
dové strádali pod dvojitou vládou, duchovní
a světskou. Byli ponořeni v hlubinu nevě-
domosti pověry a urážek. — Výklad o ne-
dostacích katolicismu. — Politické dějiny

papežství; papežství přeměněno z duchovního státu konfедераčního v absolutní monarchii.

— Jednání kolleje kardinálů a kurie. — Demoralisace, která zcela nutně následovala, když se zvětšovaly důchody. — Prospěch, vznikající Evropě za katolické vlády nebyl z přímé snahy církve, nýbrž pouze vedlejší. → Všeobecný výsledek jest, že politický vliv katolicismu byl škodlivý moderní civilizaci . . .

314

Kapitola XI. *Věda v poměru k moderní civilizaci.* Doklad všeobecného působení vědy z dějin Amerických. — Zavedení vědy do Evropy. — Věda se dostane z maurského Španělska do Horní Italie, a sídlo papežů v Avignoně jest jí podporou. — Výsledky tisku, námořských cest a reformace. — Založení italských vědeckých spolků. — Intelektuální působení vědy. — Změní se způsob a směr myšlení v Evropě. — Pojednání Royal Society v Londýně a jiných učených společností podává k tomuto důkazy. — Hospodářské působení vědy jest ilustrováno četnými mechanickými a fysikálními vynálezy, které byly vykonány od XIV. století. — Působení jejich na zdraví a domácí život, na mír a válku. — Odpověď na otázku: Co vykonala věda pro lidstvo?

351

Kapitola XII. <i>Hrozící krise</i> . Znamky blížící se náboženské krise. — Převládající římská církev to cítí a koná přípravy. — Pius IX. svolá církevní sněm. — Poměr rozmanitých evropských vlád k papežství. — Poměr církve k vědě, jak jej označila Encyklika a Syllabus. — Akta vatikánského koncilie o neomylnosti a vědě. — Obsah usnesení, k nimž se dospělo. — Spor mezi pruskou vládou a papežstvím. — Jest to spor mezi církví a státem o nadvládu. — Působení dualistické vlády v Evropě. — Prohlášení vatikánského koncilie o jeho postavení k vědě. — Dogmatická konstituce katolické víry. — Její definice o Bohu, zjevení, víře a rozumu. — Její anathemata. — Její denunciace moderní civilisace. — Evangelická aliance protestantská a její činy. — Všeobecný přehled předchozích definic a aktů. — Nynější stav sporu a jeho naděje v budoucnost	399
<i>Z doslovu ku prvnímu vydání</i>	447

